

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 266/07-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. októbra 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudcov Marianny Mochnáčovej a Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti R. V., P., a maloletej O. V., P., zastúpených advokátom JUDr. P. H., K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 19/93 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 132/06 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo R. V. a maloletej O. V. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 19/93 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 132/06 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Prešov p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 19/93 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. R. V. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiattisíc slovenských korún) a maloletej O. V. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré sú Okresný súd Prešov a Krajský súd v Prešove p o v i n n é vyplatiť im spoločne do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. R. V. a maloletej O. V. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 10 216 Sk (slovom desaťtisícdivestošestnásť slovenských korún), ktoré sú Okresný súd Prešov a Krajský súd v Prešove p o v i n n é vyplatiť im spoločne na účet advokáta JUDr. P. H., K., a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 266/07-13 z 13. decembra 2007 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť R. V. a maloletej O. V. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 19/93 a postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 132/06.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia v postavení žalobcov v spore „už vyše 14 rokov (od r. 1992) sa domáhajú ochrany svojich zákonných a ústavou zaručených vlastníckych práv,“ pričom „hodnota nehnuteľnosti v ich vlastníctve, ktorá súvisí so spomínanými súdnymi spormi, je niekoľko desiatok miliónov korún.“ Súčasne sťažovatelia poukazujú na fakt, že: „Konanie 12 C 19/93 sa začalo už v roku 1992 a Okresnému súdu v Prešove trvalo 10 rokov, kým vyniesol rozsudok vo veci v 1. stupni. Následným podaním odvolania žalovaným v 1. rade bola vec postúpená Krajskému súdu Prešov, ktorý rozhodol tak, že rozsudkom vrátil vec v časti na prejednanie späť na Okresný súd Prešov (2 Co 25/03-296.)“ Sťažovatelia podali viacero sťažností na prietahy v konaní (naposledy 26. mája 2003), ako aj žiadosti adresované krajskému súdu (posledná z 19. júla 2007), aby vo veci konal a rozhodol. Z obsahu sťažnosti vyplývala aj obava sťažovateľov, podľa ktorej: „V prípade, že súd bude pokračovať v rozhodovaní tak, ako doteraz je otáznave, či by sa žalovaní dožili výsledku uplatnenia si svojich práv. Žalobcovia však aj naďalej veria v jeho rýchle ukončenie, deklarujú vôľu riešiť danú situáciu a poskytujú svoju súčinnosť, to všetko v čo najkratšom čase.“

Podstata námietok sťažovateľov smerovala do sféry prehodnocovania existencie prietahov v konaní spôsobených tak okresným súdom, ako aj krajským súdom. Sťažovatelia podali prostredníctvom právneho zástupcu okresnému súdu a krajskému súdu viacero sťažností na prietahy (28. októbra 1998, 28. januára 2002 a 26. mája 2003) a krajskému súdu taktiež dve žiadosti z 27. decembra 2006 a z 19. júla 2007, aby vo veci konal a rozhodol čo najskôr.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti uviedli: „Podanie na súde prvého stupňa v tejto veci bolo urobené žalobou o zaplatenie nájomného dňa 30. 11. 1992. Voči rozsudku súdu 1. stupňa 12 C 19/93-266 zo dňa 13. 9. 2002 bolo zo strany žalovaného v 1. rade podané odvolanie, o ktorom Krajský súd Prešov rozhodol rozsudkom č. k. 2 Co 25/03-296 zo dňa 15. 10. 2003 tak, že rozsudok Okresného súdu potvrdil v napadnutej časti a v prevyšujúcej časti vrátil na konanie Okresnému súdu Prešov. Ten o veci rozhodol rozsudkom 12 C 19/1993 zo dňa 30. 08. 2005. Proti tomuto rozhodnutiu bolo v zákonom stanovenej lehote podané odvolanie viacerými žalovanými. Odvolania boli podávané od 3. 11. 2005. Krajský

súd rozhoduje o odvolaniach v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 132/06. Do podania tejto sťažnosti nebolo vytyčené pojednávanie ani určený termín rozhodnutia o podanom odvolaní.“

Z obsahu sťažnosti je taktiež zrejmé, že „Sťažovateľ vyčerpal všetky iné opravné prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje, a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov“.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti ďalej uviedli: „V prípade, že súd bude pokračovať v rozhodovaní tak, ako doteraz je otázne, či by sa žalovaní (správne má byť žalobcovia – pozn.) dožili výsledku uplatnenia si svojich práv. Žalobcovia však aj naďalej veria v jeho rýchle ukončenie, deklarujú vôľu riešiť danú situáciu a poskytujú svoju súčinnosť, to všetko v čo najkratšom čase.“

S prihliadnutím na uvedené skutočnosti sa sťažovatelia domáhali, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti vydal tento nález:

„Okresný súd Prešov v konaní sp. zn. 12 C 19/93 a Krajský súd Prešov v konaní sp. zn. 2 Co 132/06 porušili základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných práv a slobôd. Ústavný súd konštatuje, že k prietahom v konaní došlo. Ústavný súd prikazuje Krajskému súdu Prešov, aby vo veci sp. zn. 2 Co 132/06 konal bez zbytočných prietáhov.

Ústavný súd Slovenskej republiky zároveň sťažovateľovi v 1. a 2. rade spoločne priznáva 400.000,- Sk ako primerané finančné zadostučinenie, ktoré sú Okresný a Krajský súd Prešov spoločne povinní zaplatiť v lehote do dvoch mesiacov a trovy právneho zastúpenia vo výške 17.300 – Sk, spočívajúce v zmysle ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 655/2004 Z. z. v dvoch úkonoch právnej služby po 8.650,- Sk a dvoch režijných paušáloch po 178,- Sk, ktoré sú Okresný a Krajský súd povinní zaplatiť v rovnakej lehote k rukám právneho zástupcu sťažovateľa.“

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd požiadal okresný súd a krajský súd o vyjadrenie k sťažnosti, ako aj k otázke vhodnosti ústneho pojednávania vo veci.

Na základe výzvy ústavného súdu sa predseda okresného súdu vyjadril k sťažnosti a ku konaniu sp. zn. 12 C 19/93 podaním sp. zn. 1 SprO 489/07 doručeným ústavnému súdu 3. apríla 2008, v ktorom okrem iného uviedol:

«v konaní 12 C 19/93 bolo v registri „C“ začaté dňa 9. 2. 1993 po odstránení väd žaloby konanie. Zákonná sudkyňa pred nariadením pojednávania oboznamovala sa s obsahom spisu 8 C 210/01 a so súvisiacim sporom 16 C 304/97. V priebehu konania konajúca sudkyňa sa zúčastnila odbornej stáže na Krajskom súde v Prešove v rokoch 2000-2001. Po tomto období boli vytýčené pojednávania, na ktorých bolo vypočutých spolu 80 účastníkov konania a v rámci tohto konania vykonávalo sa aj znalecké dokazovanie. Tieto skutočnosti súd považuje za časovo náročné procesné postupy súdu v tomto konaní. Po vykonanom dokazovaní Okresný súd v Prešove rozhodol rozsudkom 12 C 19/93-592 dňa 30. 8. 2005. Vec v dôsledku odvolania žalovaných aj žalobcov, bol postúpený spis na Krajský súd v Prešove, ktorý rozhodol rozsudkom 3 Co 88/07-1114 z 28. 9. 2007 s tým, že zrušil rozsudok vo vzťahu k žalovanému v 4. a 22. rade vo výroku o trovách konania, o splatnosti pohľadávky a vo vzťahu k ďalším žalovaným vo vzťahu k trovám konania. Ostatné výroky boli potvrdené, resp. odvolanie žalovaných v 1., 3., 36., 47. a 57. rade bolo odmietnuté. Následne Krajský súd v Prešove rozhodol ešte doplnčiacim rozsudkom zo dňa 19. 10. 2007, ktorým rozhodoval o trovách konania medzi žalobcami a žalovanými v 2., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 14., 24., 33., 39., 41., 46., 48., 50. až 53., 56., 58., 61. až 65. a 67. rade. Potom bola vyznačená právoplatnosť vo veci.

Poukazujeme v celom rozsahu na náročnosť tohto sporu po procesnej stránke, keďže v priebehu konania bol jednak opakovane upravovaný okruh účastníkov konania, vo vzťahu k žalovaným bola robená identifikácia sporných nehnuteľností, znaleckým posudkom časovo náročným a jednak s poukazom na to, že išlo o jednotlivé nároky žalobcov v 1. až 5. rade voči žalovaným v 1. až 78. rade. Náročnosť tejto veci spočívala aj v matematickom prepočte týchto nárokov.

Z týchto dôvodov žiadame, aby Ústavný súd Slovenskej republiky vyhlásil, že nedošlo k zbytočným prietahom pri prejednávaní vecí 12 C 19/1993 a že nedošlo k porušeniu ústavného práva sťažovateľov (...) zaručené v článku 48 ods. 2 Ústavy SR.»

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti sťažovateľov podaním sp. zn. Spr. 10043/08 z 11. marca 2008 vyjadril predseda kolégia krajského súdu, ktorý súhlasil s upustením od verejného ústneho pojednávania v tejto veci a okrem iného uviedol:

„Predmetná vec napadla na Krajský súd v Prešove na odvolacie konanie dňa 18. 4. 2006 a bola zaradená pod vyššie uvedené sp. zn. 2 Co 132/06.

Po naštudovaní veci a zvládnutí jej skutkovej a právnej náročnosti bolo vo veci rozhodnuté dňa 7. 2. 2007 a po napísaní rozhodnutia a jeho kontrole bola vec zaslaná Okresnému súdu Prešov.

Z uvedeného vyplýva, že k prietahom v konaní nedošlo v predmetnej veci.

Napadnutým rozsudkom súd prvého stupňa rozhodol tak, že žalobu voči žalovanému v I. rade zamietol, žalovaným uložil povinnosti, tak ako je v ňom uvedené. Zároveň v prevyšujúcej časti konanie zastavil a žalobný nárok voči žalovaným v 15., 16., 20., 25., 28., 38., a 40. rade vylúčil na samostatné konanie.

V zákonom stanovenej lehote podali proti rozsudku odvolania niektorí žalovaní, ktorí požiadali na základe podaní z 13. 11. 2006 (čl. 997) žalovaná v 43. rade Anna Tkáčiková, z 16. 11. 2006 (čl. 1002) žalovaná v 45. rade Veronika Janigová a žalovaný v 54. rade Ing. Juraj Leco (čl. 1004), z 14. 11. 2006 (čl. 1020) žalovaná v 59. rade Anna Olejárová, o priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. ...

Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody odvolací súd vrátil vec súdu prvého stupňa na rozhodnutie o žiadosti žalobcu podľa § 138 O. s. p.

Preto okolnosti uvádzané navrhovateľom v ústavnej sťažnosti považujeme za nedôvodné a predmetnú sťažnosť navrhujeme zamietnuť.“

Ústavný súd po oboznámení sa so spisovým materiálom v chronologickom prehľade súdneho sporu sp. zn. 12 C 19/93 a naňho nadväzujúceho súdneho sporu sp. zn. 12 C 19/93 zistil tieto právne relevantné skutočnosti v priebehu konania:

„Od podania žaloby prebehlo na okresnom súde 14 pojednávani. Z toho bolo 5 pojednávani odročené na neurčito bez uvedenia dôvodu (14. 9. 1993, 19. 4. 1994, 29. 10. 1997, 15. 12. 1999 a 4. 4. 2000) a na 3 pojednávania sa žalovaný nedostavil bez akéhokoľvek ospravedlnenia. Následne boli dve pojednávania v odvolacom konaní na krajskom súde.

Zomrel jeden žalobca (I. M.) a nastúpili dedičia A. M. a S. M.

Dvakrát došlo k zmene podielového vlastníka a následne na zmenu žalobcu , a to: z M. V. rod. Z. na vnuka Ing. R. V. ml. a vnučku A. V., rod. V. a následne z A. V. na maloletú O. V.

V priamej nadväznosti vznikli dva nové súdne spory, spis. zn. 16 C 304/97 o neplatnosť výpovede nájomného vzťahu a spor sp. zn. 9 C 121/01 o vypratanie nehnuteľnosti a o vydanie bezdôvodného obohatenia. V spore 16 C 304/97U sa uskutočnili 3 pojednávania bez účasti žalobcu, právoplatnosť vydaného rozsudku bola nesprávne označená a následne po odvolacom konaní vydal krajský súd rozsudok č. k. 2 Co 109/02-182 zo 14. februára 2003, ktorý sa stal právoplatný 9. júna 2003. V spore 9 C 121/01 o vypratanie nehnuteľnosti a vydanie bezdôvodného obohatenia podanej 2. apríla 2001 sa uskutočnili štyri pojednávania na okresnom súde a jedno odvolacie konanie na krajskom súde.

Doteraz bolo v predmetnej veci alebo s ňou priamo súvisiacej vydaných 9 rozsudkov.

Vo veci prietahov v súdnom konaní bolo doteraz účastníkmi podaných 6 sťažností, a to dňa 20. marca 2000, 7. februára 2001, 3. septembra 2001, 7. februára 2002, 7. novembra 2002 a 22. apríla 2004.

Prehľad úkonov vykonaných okresným súdom a krajským súdom uvedený v písomnom vyjadrení predsedu okresného súdu a predsedu krajského súdu sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri celkovom hodnotení prietahov konania však ústavný súd bral do úvahy kompletnú dokumentáciu obsiahnutú v predložených spisoch a všetky okolnosti, ktoré z nej vyplývali.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov“, a práva podľa čl. 6 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre

sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia je občianskoprávne konanie, ktoré sa začalo na okresnom súde podaním žaloby o zaplatenie nájomného 30. novembra 1992 (resp. 9. februára 1993 po odstránení nedostatkov žaloby), teda pred viac ako 15 rokmi, avšak vzhľadom na to, že zákon o ústavnom súde nadobudol účinnosť 15. februára 1993 a že neobsahuje ustanovenie o spätnej pôsobnosti, relevantné obdobie, v ktorom možno skúmať, či došlo, alebo nedošlo k tzv. zbytočným priet'ahom v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, sa začalo len 15. februára 1993 (mutatis mutandis I. ÚS 3/97).

Obdobie, ktoré v dôsledku toho bude ústavný súd brať do úvahy, prekročilo teda 15 rokov a 7 mesiacov. K tomu však ústavný súd považuje za potrebné upresniť, že ak nie je v zásade oprávnený skúmať a rozhodnúť o porušení základných práv podľa ústavy pred 15. februárom 1993, neznamená to, že pri celkovom hodnotení, či za obdobie, ktoré od 15. februára 1993 uplynulo, došlo, alebo nedošlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, nemôže tiež zohľadniť stav konania k uvedenému dátumu.

Ku konaniu vedenému na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 19/93 a na krajskom súde pod sp. zn. 2 Co 132/06:

1. Pokiaľ ide o prvé kritérium „zložitost' veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci, pričom na základe týchto hľadísk predmetné konanie oprávnených (sťažovateľov) proti žalovaným, o zaplatenie nájomného vedené pod sp. zn. 12 C 19/93 možno čiastočne hodnotiť ako právne zložité.

Predmetom konania vedeného na okresnom súde pod uvedenou spisovou značkou je žaloba o plnenie v zmysle ustanovenia § 80 písm. b) OSP. Právnym dôvodom podanej žaloby je vydanie bezdôvodného obohatenia žalovanými v tomto konaní.

Predmet konania má základnú právnu úpravu obsiahnutú v zákone č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), ako aj v ďalších občianskoprávných predpisoch regulujúcich tzv. pozemkové právo. Aplikácia príslušných ustanovení uvedených právnych predpisov upravujúcich sťažovateľmi uplatňované nároky je ustálená aj v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov.

Ústavný súd pri posudzovaní prvého kritéria pripúšťa, že vzhľadom na protichodné stanoviská účastníkov, početnosť uplatnených nárokov, pluralitu subjektov na strane žalovaných a nutnosť posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, konanie o vydanie bezdôvodného obohatenia vykazuje určitú zložitosť. Ani v tom prípade, že sporné nároky vyžadovali samostatné odborné posúdenie vrátane prípadného znaleckého dokazovania, nemôže táto skutočnosť sama osebe odôvodniť trvanie konania v celkovej dĺžke presahujúcej pätnásť rokov. Ústavný súd pripúšťa, že ide o konanie, ktoré je svojou povahou náročné na dokazovanie - zistenie skutkového stavu (určenie výšky nájomného znalcom) potrebného na rozhodnutie o merite veci, avšak vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by odôvodňovali viac ako pätnásťročné trvanie konania faktickou zložitou prerokovávanou veci. Takáto dĺžka konania je aj za predpokladu akceptácie skutkovej náročnosti veci celkom zrejme neprimeraná.

Navyše, ako vyplýva z obsahu spisu, konanie pod sp. zn. 12 C 19/93 sa začalo v roku 1992 a k rozšíreniu okruhu účastníkov konania na strane žalovaných došlo až v roku 2005, takže ak sa okresný súd odvoláva na náročnosť sporu s ohľadom na počet žalovaných, treba dôrazne upozorniť na to, že žalovaný bol počas prvých dvanástich rokov len jeden subjekt, a preto je takáto argumentácia okresného súdu neprípustná.

Na základe uvedeného zložitou veci nemožno podľa názoru ústavného súdu ospravedlniť doterajšie trvanie konania.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľov ako účastníkov tohto súdneho konania. Ústavný súd hodnotil správanie sťažovateľov ako v zásade aktívne a súčinnosť, keďže v preskúmvanej veci nezistil také skutočnosti, ktoré by nasvedčovali spôsobovaniu prietahov zo strany sťažovateľov.

Čo sa týka správania sťažovateľov ako účastníkov konania, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia nemajú podiel na vzniku zbytočných prietahov v konaní. Toto správanie sťažovateľov bral ústavný súd do úvahy pri ustálení celkovej doby zbytočných prietahov v konaní.

Sťažovatelia spolu v procesnom spoločenstve počas celého sporu poskytovali konajúcim súdom súčinnosť pre dosiahnutie rýchleho vyriešenia sporu. Sťažovateľ v 1. rade podal pre nečinnosť krajského súdu prostredníctvom právneho zástupcu dve žiadosti o urýchlenie konania (27. decembra 2006 a 19. júla 2007). Tieto skutočnosti ústavný súd vyhodnotil v prospech sťažovateľov, ktorí sa svojím konaním nepodielali na vzniku zbytočných prietahov v konaní, čo ústavný súd zohľadnil pri stanovení výšky primeraného finančného zadosťučinenia.

3. Pokiaľ ide o postup okresného súdu a postup krajského súdu v posudzovanom konaní, vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Zo zistenia ústavného súdu vyplýva, že k zbytočným prietahom v predmetnom konaní došlo. Vec pôvodne napadla na okresný súd, po podaní odvolania prešla na krajský súd a po vrátení veci na opätovné prerokovanie prešla opäť na okresný súd. Okresný súd nariadil vo veci do podania sťažnosti ústavnému súdu celkovo 14 pojednávaní, z ktorých

bolo päť pojednávanií odročených na neurčito bez uvedenia dôvodu (14. septembra 1993, 19. apríla 1994, 29. októbra 1997, 15. decembra 1999 a 4. apríla 2000) a na tri pojednávania sa žalovaný nedostavil bez ospravedlnenia. Následne boli dve pojednávania v odvolacom konaní na krajskom súde.

Na základe argumentácie predsedu okresného súdu v jeho vyjadrení sp. zn. 1 SprO 489/07 z 27. marca 2008 existencia zbytočných prietáhov v konaní vyplýva aj zo skutočnosti, že *„zákonná sudkyňa pred nariadením pojednávania oboznamovala sa s obsahom spisu 8 C 210/01 a so súvisiacim sporom 16 C 304/97. V priebehu konania konajúca sudkyňa sa zúčastnila odbornej stáže na Krajskom súde v Prešove v rokoch 2000-2001.“*

Takto formulovanú obranu okresného súdu spočívajúcu v personálnych problémoch a v pracovnom zaťažení sudcov, ktoré mali byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prietahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa názoru ústavného súdu namietaná zložitost' procesných úkonov vo veci (oboznamovanie sa zákonnej sudkyne s obsahom spisu sp. zn. 8 C 210/01 a so súvisiacim sporom sp. zn. 16 C 304/97, vykonávanie časovo náročného znaleckého dokazovania), v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohla len dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, a to len v tom prípade, že sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99, III. ÚS 17/02) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

V tejto súvislosti ústavný súd predovšetkým poznamenáva, že predmetné konanie trvalo do meritórneho rozhodnutia vo veci samej vyše 15 rokov a je stále neukončené. Je síce pravda, že konanie bez zbytočných prietáhov nemožno presne časovo ohraničiť

(II. ÚS 26/95), avšak treba upresniť, že konanie, ktoré trvá od podania žaloby na súde prvého stupňa viac ako pätnásť rokov bez rozhodnutia vo veci samej, možno spravidla už len na základe jeho posúdenia v globále považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy. Takáto zdĺhavosť konania totiž v princípe predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do tej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate.

Ústavný súd uzavrel, že od samotného podania návrhu na začatie konania v roku 1992 okresný súd a ani krajský súd ako súd odvolací v konaní nesmerovali k sústredenému vyhodnoteniu dôkaznej situácie a k prijatiu rozhodnutia vo veci samej a zbytočné prieťahy v konaní vznikli spôsobom, ktorým túto vec prerokovával (II. ÚS 61/98). Celková doba zbytočných prieťahov, ktorú možno pripísať na ťarchu okresného súdu v tomto konaní, predstavuje viac ako 10 rokov.

Z uvedených skutočností ústavný súd zistil, že z celkovej dĺžky označeného konania pred okresným súdom a pred krajským súdom, ktorá už v čase konania pred ústavným súdom dosahovala celkovo viac ako 15 rokov, vyplýva, že okresný súd a krajský súd konali so zbytočnými prieťahmi v období od začatia konania podaním žaloby o zaplatenie nájomného 30. novembra 1992 dosiaľ, t. j. priebežne počas celého obdobia trvania sporu. Nečinnosť konajúcich súdov charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 12 C 19/93 a konanie vedené pod sp. zn. 2 Co 132/06 ako celok, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné hodnotiť sporadické úkony súdu.

Vychádzajúc z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 19/93 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 132/06 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 dohovoru.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a porušenie práva na prejednanie

veci v primeranej lehote podľa čl. 6 dohovoru okresným súdom a krajským súdom, rozhodol tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia v bode 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti a v jej doplnení z 18. decembra 2007 doručenom ústavnému súdu 21. decembra 2007 žiadali aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 400 000 Sk pre sťažovateľa v 1. rade a v sume 200 000 Sk pre sťažovateľku v 2. rade z dôvodov uvedených v ich sťažnosti.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02, IV. ÚS 84/02).

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa ústavný súd riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia nie je prípadná náhrada škody.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 19/93, berúc do úvahy i dĺžku konania krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 19/93, konkrétne okolnosti prípadu, absenciu podielu sťažovateľov na vzniku zbytočných prietáhov v konaní, predovšetkým to, o čo sťažovateľom v tomto konaní ide, a v neposlednom rade aj s prihliadnutím na skutočnosť, že konanie v predmetnej právnej veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu v úplnom rozsahu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 80 000 Sk sťažovateľovi v 1. rade a sumy 40 000 Sk sťažovateľke v 2. rade za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. P. H., uplatnených v podaní doručenom ústavnému súdu 25. septembra 2007. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2007 v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 13 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk. Za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2007 patrí odmena po 2 970 Sk, preto trovy právneho zastúpenia pre jedného sťažovateľa predstavujú sumu 5 940 Sk. Základná sadzba tarifnej odmeny bola znížená o 20 % na sumu 4 752 Sk, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch osôb. Spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (2 x 178 Sk) v prípade dvoch sťažovateľov predstavuje náhrada trov konania za dva úkony vykonané v roku 2007 sumu 10 216 Sk.

Ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu a krajskému súdu povinnosť uhradiť sťažovateľom spoločne trovy právneho zastúpenia na účet ich právneho zástupcu (§ 149 OSP v spojení s § 31a zákona o ústavnom súde) do dvoch mesiacov od doručenia tohto rozhodnutia (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou nálezu“ rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. októbra 2008